

PAŃSTWOWA SZKOŁA WYŻSZA
im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

**DETERMINANTY
BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA
WOBEC WSPÓŁCZESNYCH ZAGROŻEŃ**

Redakcja naukowa
Paweł Borek, Zbigniew Ciekanowski

Biała Podlaska 2017

Wydawca

Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II
w Białej Podlaskiej

Recenzenci

prof. dr hab. Lech Kościelecki
dr hab. Konrad Stańczyk

Redakcja techniczna

Paweł Borek

© Copyright by Państwowa Szkoła Wyższa
im. Papieża Jana Pawła II
w Białej Podlaskiej

ISBN 978-83-64881-37-4

Nakład: 150 egzemplarzy

Liczba arkuszy wydawniczych: 22

Wydawnictwo PSW JPII
ul. Sidorska 95/97, p. 334R
21-500 Biała Podlaska
www.pswbp.pl

Skład, druk i projekt okładki

Agencja Reklamowa TOP, ul. Toruńska 148, 87-800 Włocławek
tel.: 54 423 20 40, fax: 54 423 20 80, www.agencjatop.pl

Spis treści

Wstęp.....	5
------------	---

CZĘŚĆ PIERWSZA

UWARUNKOWANIA BEZPIECZEŃSTWA WSPÓŁCZESNEGO PAŃSTWA

Julia Nowicka (WSM) <i>Determinanty bezpieczeństwa społecznego</i>	9
Nadezhda Psareva (AF Moskwa) <i>Bezpieczeństwo społeczne</i>	26
Aneta Chrzęszcz (PSW) <i>Wybrane problemy dotyczące zagrożeń bezpieczeństwa socjalnego Polski i potrzeby jego ochrony</i>	38
Agnieszka Dawidziuk (UPH) <i>Bezpieczeństwo ekologiczne i jego prawna ochrona w Polsce</i>	54
Dawid Zajko (WAT) <i>Wywiad i kontrwywiad w zapewnieniu bezpieczeństwa państwa</i>	69
Olga Filipiak (PSW) <i>Współczesne miasto – wybrane zagrożenia i wyzwania</i>	79
Eugeniusz Wilkowski (PSW) <i>Kultura jako przestrzeń budowania otwartości polsko-ukraińskiej na przykładzie relacji pomiędzy Chełmem a Łuckiem w latach 2003-2013</i>	89
Jerzy Pawluczuk (UPH) <i>Bezpieczeństwo państwa</i>	109

CZĘŚĆ DRUGA

ZAGROŻENIA PRZESŁANKĄ SYTUACJI NADZWYCZAJNYCH

Stanisław Krysiński (UTH) <i>Podmioty biorące udział w sytuacjach kryzysowych</i>	129
Barbara Stefaniuk (PSW) <i>Służby mundurowe w systemie zarządzania kryzysowego</i>	144
Jerzy Trocha (ASW) <i>Miejsce i rola Ochotniczych Straży Pożarnych w systemie zarządzania kryzysowego</i>	158
Jerzy Bertrandt, Beata Sokołowska (PSW) <i>Kryzys migracyjny w Europie a ryzyko zagrożenia bezpieczeństwa zdrowotnego Polski</i>	175

Waldemar Kawka (ASW) <i>Wojska Specjalne w systemie bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej</i>	204
Katarzyna Huczek (WAT) <i>Implikacje transferu wartości kulturowych w kontekście aktualnego kryzysu migracyjnego. Integracja cudzoziemców jako wyzwanie dla bezpieczeństwa kulturowego Rzeczypospolitej Polskiej</i>	222
Zbigniew Sabak (PSW) <i>Terroryzm islamski – wojna przeciwko Europie</i>	233
Agnieszka Syliwoniuk-Wapowska (PSW) <i>„Terroryzm islamski” w świetle koncepcji dżihadu. Pomiedzy teorią a praktyką</i>	259
Dariusz Brząkiewicz (PSW) <i>Walka z terroryzmem islamskim na przykładzie interwencji zbrojnej Federacji Rosyjskiej w Syrii</i>	271

CZĘŚĆ TRZECIA **CYBERZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA**

Maciej Marczyk (ASW) <i>Cyberprzestrzeń RP i jej zagrożenia – wybrane problemy</i>	285
Ireneusz Fura (CSWŁiI) <i>Współczesne niebezpieczeństwo XXI wieku jakim jest cyberterroryzm</i>	302
Zbigniew Ciekankowski (PSW) <i>Ograniczenie skutków ataków z cyberprzestrzeni</i>	319
Sylwia Olczak (WAT) <i>Rola służb specjalnych w wykrywaniu i przeciwdziałaniu zagrożeniom dla bezpieczeństwa cyberprzestrzeni RP</i>	347

Wstęp

Jednoznaczne określenie kategorii zagrożeń i bezpieczeństwa państwa jest trudne do przeprowadzenia, co wynika z jego złożoności i wielowymiarowości. Dostępne definicje zagrożeń nie ułatwiają wykonania zadania określenia ich istoty. W definicjach leksykalnych zagrożenie ma bezpośredni związek ze słowem bezpieczeństwo i najczęściej jest wyjaśniane odwrotnością bezpieczeństwa¹. Najczęściej zagrożenia konkretyzowane są poprzez wartości, które mogą być utracone, a także poprzez przedmiot destrukcyjnych oddziaływań lub cechy źródeł zagrożeń². Konkretyzację umożliwia także wskazanie podmiotu lub przedmiotu bezpieczeństwa.

Ogólne przedstawienie istoty tej kategorii, możliwe jest przez stwierdzenie, że: „zagrożenie to możliwość wystąpienia jednego z negatywnie wartościowanych zjawisk”³. Dlatego też biorąc pod uwagę istotę pojęcia barier i ich skutki dla procesów gospodarczych i realizacji celów ekonomicznych oraz obronnych, można kategorie barier i zagrożeń stosować zamiennie.

Bezpieczeństwo należy od dawna do wartości najwyżej cenionych i chronionych – zarówno przez jednostki jak i narody. Zapewnienie bezpieczeństwa mieści się w związku z tym w katalogu podstawowych potrzeb i zadań każdego państwa oraz występujących w różnych konfiguracjach szeroko rozumianej społeczności międzynarodowej.

Współczesne pojęcie bezpieczeństwa ma szerszy wymiar niż w przeszłości. Obejmuje aspekty polityczne, wojskowe, czynniki gospodarcze i technologiczne, ekologiczne, społeczne i humanitarne. Do jego zakresu włącza się również zachowanie narodowej tożsamości oraz poszanowania podstawowych praw i swobód obywatelskich. Najczęściej bezpieczeństwo określa się jako stan wolny od niepokoju, tworzący poczucie pewności, stan „bez pieczy” od łacińskiego *sine cura-securitas*⁴.

Bezpieczeństwo to ważna potrzeba egzystencjalna, wynikająca z obiektywnych warunków bytowania ludzi i różnych grup społecznych oraz ich wzajemnych relacji, wymagająca troski o jej zaspokojenie.

Pojęcie zagrożeń bezpieczeństwa narodowego było dawniej definiowane w ścisłym zawiązku z przyjmowanym za priorytetowy (a nawet jedy-

---

¹ T. Bąk, Z. Ciekanowski, *Teorie bezpieczeństwa*, PWST-E w Jarosławiu, Jarosław 2012, s. 54.

² Tamże, s. 65.

³ R. Zięba, *Kategoria bezpieczeństwa w nauce o stosunkach międzynarodowych*, [w:] D. Bobrów, E. Haliżak, R. Zięba, *Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe u schyłku XX wieku*, Warszawa 1997, s. 4.

⁴ R. Zięba, *Kategoria bezpieczeństwa w nauce o stosunkach międzynarodowych*, Wydawnictwo Naukowe Grado, Toruń 2005, s. 33.

ny) militarnym obszarem bezpieczeństwa narodowego⁵. Z upływem czasu i różnymi katastrofalnymi wydarzeniami, zidentyfikowano jego nowe obszary. Współcześnie obejmuje ono, w coraz większym stopniu, zagadnienia zdolności ochrony i ratownictwa ludności oraz substancji materialnej i środowiska przed zagrożeniami niemilitarnymi. Dzieje się tak dlatego, że efekt takich zjawisk jak np.: katastrofy ekologiczne, awarie techniczne, klęski żywiołowe czy skażenie środowiska, są równe skutkom wojny. Tak więc, jedna ze współczesnych definicji zagrożenia bezpieczeństwa państwa określa, że jest to taki splot zdarzeń wewnętrznych lub w stosunkach międzynarodowych, w którym z dużym prawdopodobieństwem może nastąpić ograniczenie lub utrata warunków do niezakłóconego bytu i rozwoju wewnętrznego bądź naruszenie lub utrata suwerenności państwa oraz jego partnerskiego traktowania w stosunkach międzynarodowych – w wyniku zastosowania przemocy politycznej, psychologicznej, ekonomicznej, militarnej, itp.

W innym ujęciu zagrożenie bezpieczeństwa narodowego stanowi działanie lub ciąg działań, które zagrażają drastycznie i w stosunkowo krótkim okresie jakości życia mieszkańców danego kraju lub niosą za sobą istotne zagrożenie ograniczenia możliwości dokonywania wyborów politycznych przez rządy państw, lub prywatne instytucje pozarządowe (osoby prywatne, grupy, korporacje) w ramach państwa.

Stosownie do przyjętej perspektywy postrzegania można wyróżnić różne podziały zagrożeń bezpieczeństwa narodowego. Uzależnione to będzie od uznanego kryterium: przedmiotowego, kryterium źródła zagrożenia, kryterium środowiska zagrożenia, kryterium zasięgu, skali, skutków lub miejsca zagrożenia, bądź kryterium charakteru stosunków społecznych zagrożeń.

Fundamentalnym założeniem rozważań dotyczących bezpieczeństwa jest uznanie go za jedną z podstawowych potrzeb człowieka. Trudno jednak nie zauważyć pojawiającej się wieloznaczności tego terminu. Na łamach niniejszej książki, mówiąc o bezpieczeństwie mamy na myśli działania wyprzedzające, nacechowane rozsądkiem, bez zbędnego ryzyka, oparte o wiedzę i zdobyte doświadczenie. Bezpieczeństwo jawi się zatem, jako koncepcja oparta na określonych założeniach, formach przeciwdziałania i zapobiegania zagrożeniom.

Istnieje wiele różnorodnych definicji bezpieczeństwa, ale większość z nich sprowadza się do wniosku, że bezpieczeństwo jest to stan, który daje poczucie pewności, i gwarancję jego zachowania, oraz szansę na doskonalenie. Odznacza się on brakiem ryzyka utraty czegoś, co dla człowieka jest szczególnie cenne – życia, zdrowia, pracy, szacunku, uczuć, dóbr materialnych i niematerialnych.

---

⁵ T. Bąk, Z. Ciekankowski, op. cit., s. 68.

Bezpieczeństwo jest naczelną potrzebą człowieka i grup społecznych, jest także podstawową potrzebą państw i systemów międzynarodowych. Jego brak wywołuje niepokój skutkujący poczuciem zagrożenia. Człowiek, grupa społeczna, państwo, organizacja międzynarodowa starają się oddziaływać na swoje otoczenie zewnętrzne i na sferę wewnętrzną, po to, by usuwać, a przynajmniej oddalać zagrożenia. Dzięki temu eliminują własny lęk, obawy, niepokój i niepewność. Zagrożenia mogą dotyczyć otoczenia zewnętrznego i wewnętrznego, i w tych samych kierunkach powinny być skierowane działania w celu ich likwidacji.

Bezpieczeństwo można postrzegać przez pryzmat interesów jednostki, grupy, narodu lub koalicji. Jego etniczny wymiar jest naczelną misją narodową całego społeczeństwa i organizacji państwowej. Polega ona na stałej realizacji dwóch współzależnych funkcji. Pierwsza, podstawowa, dotyczy ochrony i obrony wartości i żywotnych interesów narodowych przed istniejącymi i potencjalnymi zagrożeniami. Druga, związana jest z tworzeniem wewnętrznych i zewnętrznych warunków do swobodnego rozwoju w celu sprostania wyzwaniom, jakie niesie dla narodu zmienność, nieprzewidywalność i postęp cywilizacyjny⁶.

Jednakże pomimo wielości definicji i szerokiego spektrum pojęciowego należy pamiętać, że bezpieczeństwo naszego kraju nie jest dane raz na zawsze. Dlatego konieczne jest działanie na rzecz jego umacniania oraz zapobiegania potencjalnym zagrożeniom – zarówno w wymiarze globalnym, regionalnym oraz lokalnym. Bezpieczeństwo Rzeczypospolitej Polskiej opiera się na wielu istotnych czynnikach, co wynika bezpośrednio z szeregu uwarunkowań, m.in.: jego wpływu na różnorakie aspekty działalności państwa i obywatela, czy eskalacji coraz nowszych zagrożeń. Powyższe czynniki mają natomiast charakter zarówno międzynarodowy, jak również krajowy⁷.

Przedstawiona monografia zawiera swoisty obraz bezpieczeństwa państwa i jego specyfiki zbudowanej na zagrożeniach zarówno tych typowych dla procesu filogenezy, jak i charakterystycznych dla współczesnych czasów zjawisk związanych z rzeczywistością społeczną, polityczną, ekonomiczną, ekologiczną, militarną itp. Pomysł na powstanie pozycji, którą oddano do rąk Czytelnika, zrodził się w środowisku akademickim, gdzie wspierając się wiedzą i umiejętnościami teoretyków i praktyków, sprowokowano do wnikliwej dyskusji w obszarze bezpieczeństwa jednostki, grupy, narodu i koalicji państw. Celowość powstania

---

⁶ Por. R. Zięba, *Bezpieczeństwo międzynarodowe po zimnej wojnie*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008, s. 15; T. Bąk, Z. Ciekanowski, L. Szot (red.), *Determinanty bezpieczeństwa państwa*, PWST-E w Jarosławiu, Jarosław 2014, s. 117-119; M. Huzarski, J. Wołęjszo (red. nauk.), *Leksykon obronności*, Bellona, Warszawa 2014, s. 13-14, 43-44.

⁷ P. Borek, *Wstęp*, [w:] *Współczesny wymiar bezpieczeństwa i obronności Rzeczypospolitej Polskiej*, wyd. PSW w Białej Podlaskiej, Biała Podlaska 2016, s. 6.

niniejszej pozycji oparto na założeniu, że współczesne zagrożenia bezpieczeństwa państwa, mimo swego globalnego wymiaru, a może właśnie z tego powodu, dotyczą każdego z nas. Z tej właśnie racji nałożony jest na nas obowiązek zapoznania się ze specyfiką dzisiejszych zagrożeń, by w odpowiedni i świadomy sposób zapobiegać i przeciwdziałać negatywnym skutkom ich występowania.

*Paweł Borek
Zbigniew Ciekanski*